

Sygn. akt I ACa 747/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Górczanowska
Sędziowie:	SSA Anna Kowacz-Braun SSA Sławomir Jamróg (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Urszula Kłosińska

po rozpoznaniu w dniu 23 września 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa **Zarządu (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N.**

przeciwko **(...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N.**

przy interwencji ubocznej po stronie pozwanej M. P.

o stwierdzenie nieważności uchwały

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu

z dnia 17 marca 2015 r. sygn. akt I C 863/14

zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że stwierdza nieważność uchwały nr (...)Walnego Zgromadzenia (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. w sprawie zmian statutu strony pozwanej w części dotyczącej treści § 136 ust. 1 statutu i § 147 ust. 2 lit. c statutu, w zakresie w jakim zmiana statutu dotyczy członków Spółdzielni;

SSA Anna Kowacz-Braun SSA Barbara Górczanowska SSA Sławomir Jamróg

Sygn. akt I ACa 747/15

UZASADNIENIE

Strona powodowa Zarząd (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. w pozwie zarejestrowanym pod sygn. akt I C 863/14 domagała się o stwierdzenia nieważności uchwały nr (...)Walnego Zgromadzenia (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. w sprawie zmian Statutu(...)w zakresie nowego brzmienia § (...) statutu i nowego brzmienia § (...)statutu - głosowanej na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 12 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...)

nr (...)w dniu 05 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...) w dniu 02 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 10 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 16 czerwca 2014 roku (k. 1-3 akt sprawy I C 863/14). Zdaniem strony powodowej § (...) statutu w nowym brzmieniu: „do Rady Nadzorczej nie mogą kandydować ani zostać w ważny sposób wybrane osoby będące pracownikami Spółdzielni, ich małżonkowie i osoby pozostające z nimi w stosunku pokrewieństwa i powinowactwa w linii prostej do drugiego stopnia w linii bocznej, a także osoby które sprawowały mandat członka rady nadzorczej przez ostatnie dwie kadencje Rady Nadzorczej” oraz § (...)statutu w nowym brzmieniu: „pracownicy Spółdzielni, ich małżonkowie i osoby pozostające z nimi w stosunku pokrewieństwa i powinowactwa w linii prostej do drugiego stopnia w linii bocznej” są niezgodne art. 57 i 18 § 2 pkt. 2 ustawy z dnia 16 września 1982 roku prawo spółdzielcze (tekst jednolity Dz.U.2013 poz. 1443).

Strona pozwana zarzuciła, że przepisy ustawy prawo spółdzielcze nie zawierają uregulowań aby w statucie można było zawęzić krąg osób, które mogą kandydować i być wybierane do Rady Nadzorczej i do Rad Członkowskich Spółdzielni. Sąd podjęta uchwała sprzeczna jest z przepisami prawa.

Z tą sprawą została połączona sprawa z powództwa Zarządu (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. o uchylenie uchwały nr(...)Walnego Zgromadzenia (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. uchylającej uchwałę Rady Nadzorczej nr (...) z dnia 26 listopada 2013 roku w sprawie zatwierdzenia struktury organizacyjnej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej oraz planu zatrudnienia w (...) Spółdzielni Mieszkaniowej na 2014 rok. Ponadto połączono z tą sprawą sprawę z powództwa Zarządu (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. o uchylenie uchwały nr(...)Walnego Zgromadzenia (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. uchylającej uchwałę Rady Nadzorczej nr (...) z dnia 26 listopada 2013 roku w sprawie zatwierdzenia kosztów zarządu (...) Spółdzielni Mieszkaniowej na 2014 rok -

Strona pozwana reprezentowana przez pełnomocnika ustanowionego przez Radę Nadzorczą w ostatecznie sprecyzowanym stanowisku wniosła o oddalenie powództwa w części dotyczącej stwierdzenia nieważności uchwały nr 12/14 a w pozostałym zakresie uznała powództwo.

Wyrokiem z dnia 17 marca 2015r. sygn. akt I C 863/14 Sąd Okręgowy w Nowym Sączu oddalił powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały nr(...)Walnego Zgromadzenia (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. w sprawie zmian Statutu(...)w zakresie nowego brzmienia(...) statutu i nowego brzmienia §(...) statutu - głosowanej na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...) w dniu 12 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 05 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 02 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 10 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 16 czerwca 2014 roku (pkt(...)), uchylił uchwałę nr (...)Walnego Zgromadzenia (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. - głosowaną na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 12 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 05 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 02 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...) dniu 10 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...) w dniu 16 czerwca 2014 roku (pktII), uchylił uchwałę nr (...)Walnego Zgromadzenia (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. - głosowaną na części Walnego Zgromadzenia (...) nr (...)w dniu 12 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr(...)w dniu 05 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr (...) w dniu 02 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr (...)w dniu 10 czerwca 2014 roku, na części Walnego Zgromadzenia (...) nr (...) w dniu 16 czerwca 2014 roku (pkt III), nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności, (pkt IV) i koszty procesu między stronami wzajemnie zniósł (pkt V).

Sąd Okręgowy ustalił, że w (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. (...) – funkcjonuje od lat 80-tych pięć Zarządów (...)– tzw. (...) nr(...) (...) nr (...) (...) nr (...), (...) nr(...)i (...) nr(...) W całej Spółdzielni obowiązują takie same zasady gospodarowania, lecz poszczególne (...)y sporządzają własne sprawozdania finansowe, które są przekazywane do Zarządu i na ich podstawie Zarząd sporządza jedno wspólne sprawozdanie, które jest przekazywane do sądu rejestrowego. W (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. obowiązuje statut z 2008 roku. W zakresie struktury organizacyjnej i planu zatrudnienia uchwałę Rady Nadzorczej (...) w N. nr(..)z 20 lutego 2007 roku plan zatrudnienia na 2007 rok został ustalony na poziomie 188,75 etatów. Zgodnie ze strukturą organizacyjną i

planem zatrudnienia na 2007 rok w dziale E. – Technicznym (...) przewidziano dwa etaty zatrudnienia. Oprócz tego funkcjonowało samodzielne stanowisko Inspektora Nadzoru. W 2011 roku Zarząd (...) Związku Rewizyjnego Spółdzielni Mieszkaniowych w T. przeprowadził lustrację pełną (...)w N. obejmującą lata 2007-2009. W wyniku przeprowadzonych czynności postawiono 35 wniosków polustracyjnych. Pkt (...) wniosków polustracyjnych dotyczył rozważenia możliwości utworzenia w (...)odrębnego stanowiska do spraw wad i usterek w dziale technicznym ze względu na dużą ilość wykonywanych w ostatnim okresie prac dociepleniowych i remontowych.

Rada Nadzorcza (...)w N. uchwałą nr 78/13 z 26 listopada 2013 w sprawie zatwierdzenia struktury organizacyjnej i planu zatrudnienia na 2014 rok ustaliła plan zatrudnienia w 2014 roku na poziomie 188,25 etatów. Rada Nadzorcza (...)w N. uchwałą nr (...)z 26 listopada 2013 w sprawie zatwierdzenia kosztów zarządu (...) na 2014 rok działając na podstawie § (...) statutu (...) zatwierdziła zaproponowany przez zarząd plan kosztów Zarządu (...)na 2014 rok na poziomie 1 921 400 złotych. Zatwierdzony plan kosztów Zarządu (...)na 2014 rok oznaczał w praktyce realny wzrost kosztów zarządu w 2014 roku w stosunku do planu kosztów zarządu (...) w 2013 roku o koszt wynagrodzenia pracownika, którego etat w dziale E. – Technicznym (...)przewidywała uchwała nr(...)

Interwientka uboczna M. P. jest członkiem (...) spółdzielni Mieszkaniowej w N. i mieszkańcem (...) nr (...)

M. P. pismem z dnia 16 grudnia 2013 roku zaskarżyła uchwałę Rady Nadzorczej nr (...) z dnia 26 listopada 2013 roku do Walnego Zgromadzenia (...) W odwołaniu M. P. kwestionowała wzrost kosztów zarządu na 2014 rok w związku z nieuzasadnionym jej zdaniem wzrostem etatów w dziale technicznym. Zakwestionowała też jako zbędny naliczony odpis na fundusz remontowy zarzucając, że stan funduszu remontowego za trzy kwartały 2013 roku wykazuje bilans dodatni.

Grupa członków (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. a wśród nich M. P. w maju 2014 roku złożyła projekt zmian do statutu(...)celem ich głosowania na Walnym Zgromadzeniu(...)

Wnioskodawcy proponowali nowy zapis § (...)statutu w brzmieniu: „do Rady Nadzorczej nie mogą kandydować ani zostać w ważny sposób wybrane osoby będące pracownikami Spółdzielni, ich małżonkowie i osoby pozostające z nimi w stosunku pokrewieństwa i powinowactwa w linii prostej do drugiego stopnia w linii bocznej, a także osoby które sprawowały mandat członka rady nadzorczej przez ostatnie dwie kadencje Rady Nadzorczej”.

Wnioskowali także w zakresie wyboru do Rad Członkowskich o nową treść § (...) statutu przez nadanie mu treści: „pracownicy Spółdzielni, ich małżonkowie i osoby pozostające z nimi w stosunku pokrewieństwa i powinowactwa w linii prostej do drugiego stopnia w linii bocznej”.

Uzasadnieniem dla projektowanych zmian miało być wykluczenie takiej sytuacji, aby w radzie nadzorczej lub radach członkowskich zasiadały osoby będące jednocześnie członkami rodzin pracowników(...) W (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. zdarzają się przypadki, że w Radzie Nadzorczej znajdują się członkowie rodzin pracowników.

W okresie od 2 czerwca 2014 roku do 16 czerwca 2014 roku odbywały się Walne Zgromadzenia Członków (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w poszczególnych (...)ach, których przedmiotem było m.in. głosowanie nad zgłoszonymi projektami poprawek do wniosków lustracyjnych, głosowanie nad odwołaniami M. P. od uchwał Rady Nadzorczej nr(...)oraz głosowanie nad poprawkami do statutu. Głosowanie nad zmianami do statutu (...)zostało ujęte w formie uchwały nr (...)Głosowania odbyły się: w (...) 1 - 12 czerwca 2014 roku, w (...) 2 - 05 czerwca 2014 roku, w (...) 3 - 02 czerwca 2014 roku, w (...) 4 - 10 czerwca 2014 roku i w (...) 5 - 16 czerwca 2014 roku. W zakresie uchwały nr (...)dotyczącej zmian w statucie głosowało łącznie 302 członków, z czego 232 było za, 50 było przeciw a 20 wstrzymało się.

W poszczególnych (...)ach głosowano następująco:

- w (...) nr (...)87 osób za, 2 osoby przeciw, 13 osób wstrzymało się,

- w (...) nr (...) 29 osób za, 4 osoby przeciw, 1 osoba wstrzymała się,
- w (...) nr (...) 11 osób za, 25 osób przeciw, 3 osoby wstrzymały się,
- w (...) nr (...) 0 osób za, 19 osób przeciw, 2 osoby wstrzymały się,
- w (...) nr (...) 105 osób za, 0 osoby przeciw, 1 osoba wstrzymała się.

W dniu 18 czerwca 2014 roku Zarząd (...) Spółdzielni Mieszkaniowej podsumował, iż na podstawie wyników głosowania w poszczególnych (...)ach uchwała nr (...)w sprawie zmian w statucie została przyjęta przez Walne Zgromadzenie. W dniu 18 czerwca 2014 roku Zarząd (...) Spółdzielni Mieszkaniowej podsumował, iż na podstawie wyników głosowania w poszczególnych (...)ach Walne Zgromadzenie podjęło uchwałę nr (...) w której uwzględniło odwołanie M. P. od uchwały Rady Nadzorczej nr (...) z 26 listopada 2013 roku. W dniu 18 czerwca 2014 roku Zarząd (...) Spółdzielni Mieszkaniowej podsumował, iż na podstawie wyników głosowania w poszczególnych (...)ach Walne Zgromadzenie podjęło uchwałę nr (...) w której uwzględniło odwołanie M. P. od uchwały Rady Nadzorczej nr (...) z 26 listopada 2013 roku.

Przy tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo Zarządu (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. zgłoszone w sprawie I C 863/14 o stwierdzenie nieważności uchwały nr(...)Walnego Zgromadzenia (...) nie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd Okręgowy odwołał się do przepisów art. 42 § 1 i 2 ustawy z dnia 16 września 1982 roku prawo spółdzielcze (tekst jednolity Dz.U.2013 poz. 1443) i wskazał, że uchwała, co do której zachodzi sprzeczność z ustawą, nie może zostać uchylona, ponieważ uchylenia można się domagać w przypadku, gdy chodzi o nieważność względną. Na mocy art. 42 § 2 ustawy prawo spółdzielcze uchwała sprzeczna z prawem dotknięta jest sankcją nieważności ex lege, co może być przedmiotem ustalenia w procesie o stwierdzenie nieważności . Warunkiem skorzystania z powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały na podstawie art.189 k.p.c. w zw. z art. 42§2 prawa spółdzielczego obowiązkiem powoda jest wskazanie bezwzględnie obowiązującego przepisu ustawy (ius cogens), z którym koliduje kwestionowana uchwała. Zgodność uchwały organu spółdzielni z ustawą ocenia się według prawa obowiązującego w dniu podjęcia uchwały. Sąd pierwszej instancji nie podzielił stanowiska strony powodowej , że uchwała nr(...)w zakresie zaskarżonych zmian w § (...)statutu jest sprzeczna z art. 57 i 18 § 2 pkt. 2 ustawy z 16 września 1982 roku prawo spółdzielcze. Zaskarżoną uchwałą nr (...)statut (...) przyjął zapis, iż:

„do Rady Nadzorczej nie mogą kandydować ani zostać w ważny sposób wybrane osoby będące pracownikami Spółdzielni, ich małżonkowie i osoby pozostające z nimi w stosunku pokrewieństwa i powinowactwa w linii prostej do drugiego stopnia w linii bocznej, a także osoby które sprawowały mandat członka rady nadzorczej przez ostatnie dwie kadencje Rady Nadzorczej”.

Z kolei nowej treść § 147 ust 2c wynika, iż do Rad Członkowskich nie mogą być wybierani:

„pracownicy Spółdzielni, ich małżonkowie i osoby pozostające z nimi w stosunku pokrewieństwa i powinowactwa w linii prostej do drugiego stopnia w linii bocznej”.

W art. 18 § 2 pkt. 2 ustawy z 16 września 1982 roku prawo spółdzielcze znajduje się norma, iż członek spółdzielni ma prawo wybierania i bycia wybranym do organów spółdzielni. Przepis ten określając zatem ogólnie bierne i czynne prawo wyborcze członka spółdzielni do organów spółdzielni nie modyfikuje w ocenie Sądu dotychczasowych uprawnień spółdzielców do zasiadania w organach spółdzielni.

Nadto nie rodzi on po stronie członka spółdzielni wiążącego spółdzielnię roszczenia członka o wybór do organu spółdzielni. W judykaturze istnieje zgoda co do podziału praw członków spółdzielni na wynikające ze stosunku członkostwa i pochodne od tego stosunku. Pierwsze z nich ujmowane są jako prawa niemajątkowe (organizacyjne) lub majątkowe, identyczne dla wszystkich członków, aktualizujące się z chwilą przystąpienia do spółdzielni, choć niekiedy o charakterze potencjalnym i konkretyzującym się w czasie trwania stosunku członkostwa. Prawa pochodne natomiast składają się na treść innych niż członkostwo stosunków prawnych łączących członka ze spółdzielnią.

Są to stosunki, na podstawie których spółdzielnia dokonuje na rzecz członków świadczeń zgodnych z zakresem jej statutowej działalności. W ramach stosunków pochodnych prawa i obowiązki członków nie są już takie same. Przepis art. 57 ustawy z 16 września 1982 roku prawo spółdzielcze określa, że w skład Rady Nadzorczej nie mogą wchodzić osoby będące kierownikami bieżącej działalności gospodarczej spółdzielni lub pełnomocnikami zarządu oraz osoby pozostające z członkami zarządu lub kierownikami bieżącej działalności gospodarczej spółdzielni w związku małżeńskim albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej i w drugim stopniu linii bocznej. A contrario zakaz uczestnictwa w radzie nie rozciąga się na krewnych lub powinowatych wybranych do składu rady. Do rady może wchodzić rodzeństwo, małżeństwo itd. W postanowieniach statutu spółdzielni mogą być jednak zawarte dalej idące zakazy uczestnictwa w składzie rady. W tym poglądzie Sąd pierwszej instancji odwołał się do stanowiska zawarte w komentarzu Adama Stefaniaka (w: Prawo Spółdzielcze – komentarz do art. 57 Oficyna Wydawnicza Anna Wilamowska sp. z o.o. 2000 rok). W ocenie Sądu ograniczenia wynikające z zaskarżonych przepisów statutu są dopuszczalne a służą nade wszystko transparentności - przejrzystości (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N..W (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. wciąż aktualna jest sytuacja polegająca na tym, że w Radzie Nadzorczej zasiadają osoby będące członkami rodzin pracowników (...)Sytuacja taka jest co najmniej problematyczna, gdyż rodzi domysły o ewentualne powiązania i zależności wewnątrz spółdzielni. Do dobrych obyczajów należy zaś niewątpliwie poszanowanie zasad transparentnego działania organów statutowych spółdzielni z uwzględnieniem specyfiki spółdzielni osób prawnych. Z tych wszystkich względów w ocenie Sądu zaskarżona uchwała nr(...)nie narusza powołanych przepisów ustawy, tj. w art. 18 § 2 pkt. 2 i art. 57 ustawy z 16 września 1982 roku prawo spółdzielcze i z tego tytułu nie jest nieważna.

Dlatego Sąd powództwo w tym zakresie oddalił.

Apelację od tego wyroku w części tj w zakresie w pkt. I wniosła strona powodowa zarzucając naruszenie prawa materialnego a to:

- art. 18§2 pkt 2 ustawy z dnia 16 września 1982r.prawo spółdzielcze poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie a to w związku z przyjęciem, że czynne i bierne prawo wyborcze członków spółdzielni jest prawem pochodnym i stanowi podstawę aby w postanowieniach statutu strony pozwanej mogły istnieć zapisy ograniczające uczestnictwo członków spółdzielni w składzie rady nadzorczej,

- art. 57 ustawy z dnia 16 września 1982r. Prawo Spółdzielcze poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że nie jest to przepis bezwzględnie obowiązujący,

Ponadto strona powodowa zarzuciła naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez błędną ocenę materiału dowodowego i błędne uznanie, że Walne Zgromadzenie pozwanej spółdzielni nie naruszyło zasady równości praw i obowiązków członków spółdzielni w zakresie czynnego i biernego prawa wyborczego. Skarżąca wniosła o zmianę wyroku w pkt I i uwzględnienia powództwa poprzez stwierdzenie nieważności uchwały nr(...)

Strona pozwana oraz interwenientka uboczna M. P. wniosli o oddalenie apelacji.

Rozpoznając apelację sąd drugiej instancji uznał za własne ustalenia Sadu Okręgowego, odmiennie jednak oceniając zgodność uchwały z przepisami prawa.

Sąd Apelacyjny co do zasady podziela stanowisko, że konstytucyjna wolność zrzeszania obejmuje także prawo spółdzielców do swobodnego określenia struktury władz zrzeszenia. Zgodnie z przepisem art. 5 § 1 pkt. 7 prawa spółdzielczego ustawodawca przekazał do decyzji członków spółdzielni, wyrażonej w postanowieniach statutu, określenie zasad i trybu wyboru oraz odwoływania członków organów spółdzielni. Zgodzić się więc co do zasady należy z poglądem, że przepis art. 57 prawa spółdzielczego nie zakazuje wprowadzenia dalszych ograniczeń wybieralności do organów spółdzielni. Obok przytoczonych przez Sąd Okręgowy poglądów doktryny można tu dodatkowo przytoczyć poglądy orzecznictwa wyrażone w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 1999r., II CKN 658/97, OSNC 1999/7-8/130, z dnia 2 sierpnia 1985r., II CR 230/85, OSNC 1986/5/77). Także Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia z dnia 15 lipca 2009 r. sygn. K 64/07 OTK-A 2009/7/110, Dz.U.2009/117/988 oceniając zgodność art. 8²

ust. 3 i 4 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych z art. 58 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP wskazał, że przepisy dotyczące biernego prawa wyborczego do organu spółdzielni mieszkaniowej ingerują w wolność zrzeszania się w aspekcie biernego to ingerencja ta może być uzasadniona w świetle art. 76 Konstytucji. Niewątpliwie dopuszczalne są więc ograniczenia możliwości wyboru do Rady Nadzorczej podyktowane potrzebą zapewnienia niezależności i obiektywizmu albowiem rada nadzorcza jest organem kontrolnym spółdzielni.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego ograniczenia te nie mogą jednak przybierać form generalnych zakazów odnoszących się do członków spółdzielni i nie mogą w sposób trwały pozbawiać ich prawa wybieralności bez wyraźnej podstawy ustawowej albowiem walne zgromadzenie nie może bez wyraźnej podstawy wynikającej z ustawy naruszać podstawowych uprawnień członkowskich. W orzecznictwie wskazywano, że wprowadzenie na stałe zakazu kandydowania osób, w sposób pozbawiający członków definitywnie biernego prawa wyborczego w Spółdzielni, jak również możliwości uczestniczenia w pracach zarządu i rady jest sprzeczne z samą istotą spółdzielczości i jej podstawowymi zasadami wywodzonymi przede wszystkim z art. 1 prawa spółdzielczego, w tym z zasadą samorządności spółdzielni i równości jej członków. Jest także sprzeczne z art. 36 § 3 przyznającym równe prawa i obowiązki organizacyjne każdemu członkowi, z art. 35 określającym sposób tworzenia organów spółdzielni oraz z art. 59 przewidującym tworzenie w dużych spółdzielniach organów demokracji bezpośredniej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2005r Sygn. akt I CK 445/04 LEX nr 1498571). Powyższe oznacza, że prawa członków mogą być więc w statucie ograniczane, gdy wymagają tego istotne interesy spółdzielni i jej członków, jednak uchwała nie może pozbawiać żadnego członka spółdzielni pozbawić biernego prawa wyborczego na stałe w okresie, gdy trwa jego członkostwo w spółdzielni. Taki zakaz więc jest sprzeczny z prawem spółdzielczym

Nie jest więc adekwatne przywołanie wyroku Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2013 roku IV CSK 582/12, publ. LEX nr 1331356 dotyczącego ograniczeń udziału w głosowaniu osób w sprawach dotyczących ich osobiście. Oceniając zgodność z prawem uchwały Nr (...)trzeba zauważyć, że nie stanowiła ona żadnej zmiany statutu co do tego, że do Rady Nadzorczej nie mogą kandydować ani zostać w ważny sposób wybrane osoby będące pracownikami Spółdzielni, a także osoby które sprawowały mandat członka rady nadzorczej przez ostatnie dwie kadencje, albowiem dotychczasowy (...) statutu (...) w N. już wcześniej przewidywał takie ograniczenie (k-56). W tym zakresie też dotychczas istniejące już w statucie ograniczenia odpowiadają normom prawnym zawartym w art. 8⁽²⁾ ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (t. jedn. Dz.U.2013r. poz. 1222 z późn. zm), stąd ta część uchwał nie budzi żadnych zastrzeżeń. Istotna jest więc kwestia poszerzenia ustawowych ograniczeń wybieralności do Rady Nadzorczej o małżonków pracowników i o osoby pozostające z nimi w stosunku pokrewieństwa i powinowactwa w linii prostej i do drugiego stopnia w linii bocznej. Z uwagi na postanowienia §129 statutu kwestionowana uchwała może dotyczyć osoby niebędącej członkiem spółdzielni a przy tym wskazanej przez osobę prawną, która jest jednocześnie małżonkiem lub krewnym lub powinowatym pracownika spółdzielni. Sąd Apelacyjny nie kwestionuje dopuszczalności ograniczenia przez Walne Zgromadzenie możliwości kandydowania takich osób do Rady Nadzorczej czy też do Rad członkowskich. Treść zaskarżonych uchwał zmieniających(...)statutu dotyczy jednak przede wszystkim członków spółdzielni. Należy bowiem wskazać, że zgodnie z art. 45 §2 prawa spółdzielczego w zw. z art. 1 ust. 7 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w zasadzie do Rady Nadzorczej mogą być wybierani członkowie spółdzielni. Tylko jeżeli członkiem spółdzielni jest osoba prawna, do rady może być wybrana osoba niebędąca członkiem spółdzielni, wskazana przez osobę prawną. Zaskarżona uchwała nr (...)dotyczy więc nie tylko osób trzecich lecz przede wszystkim uprawnień innych członków spółdzielni, którzy są jednocześnie małżonkami lub krewnymi(powinowatymi) pracowników spółdzielni i którzy jednocześnie sami lub ich krewni lub powinowaci nie wchodzi w skład organów zarządzających, jak też którzy sami nie są pracownikami spółdzielni, bo wówczas byłiby wyłączeni od możliwości kandydowania z ustawy. Zgodnie z art. 18 §1 prawa spółdzielczego prawa i obowiązki członków są równe. Przepis ten ma także podbudowę w konstytucyjnej zasadzie równości i równego traktowania. Co do zasady zaś każdy członek spółdzielni ma prawo wybierania i bycia wybieranym do organów spółdzielni a zaskarżona uchwała to prawo w zasadzie trwale ogranicza (art. 18 § 2 pkt 2 Prawa spółdzielczego). Zaskarżona uchwała skutkuje nierównym traktowaniem członków spółdzielni, co narusza przepis art. 18§1 prawa spółdzielczego. W tym przypadku członkowie spółdzielni pozostający we wskazanym w uchwale stosunku rodzinnym z pracownikami będą w istocie pozbawieni biernego prawa wyborczego do organów spółdzielni bez wyraźnego ustawowego upoważnienia .

Uchwała w zakresie w jakim dotyczy członków spółdzielni narusza ich prawa i wolności chronione konstytucyjnie. Trybunał Konstytucyjny wskazał wprawdzie, że nierówne traktowanie podmiotów prawa nie będzie naruszać art. 32 Konstytucji jednak zawęził to do przypadków, w których kryterium różnicujące pozostaje w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji, wagą interesu, któremu różnicowanie ma służyć i pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania a kryterium różnicowania pozostaje w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych. W tym przypadku ograniczenie nie jest proporcjonalne i nadmiernie ingeruje w prawa części członków spółdzielni. Statut spółdzielni ma charakter umowy. Zasada swobody umów nie jest jednak nieograniczona. Zgodnie z art. 353⁽¹⁾ §1 k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Norma ta ma istotne znaczenie szczególnie w sytuacji gdy o treści tego stosunku decyduje większość ingerując w prawa mniejszości. W tym przypadku rozciągnięcie ograniczeń na będące członkami spółdzielni osoby bliskie pracowników nie ma racjonalnego uzasadnienia, gdyż Rada Nadzorcza nie kontroluje zwykłych pracowników spółdzielni lecz członków jej organów. Uzasadnione wprawdzie było ustawowe ograniczenie odnoszące się do pracowników po to by nie doszło do naruszenia praw spółdzielczych przez połączone lobby zarządzająco –pracownicze jednakże rozszerzanie ograniczeń na będących członkami spółdzielni członków rodzin pracowników stanowi nieproporcjonalną ingerencję zarówno w uprawnienia członkowskie, w tym zasadę równości praw członków jak i w zasadę ochrony małżeństwa i rodziny, w prawo do ochrony życia prywatnego i rodzinnego, do decydowania o swoim życiu osobistym. Zdaniem Sądu Apelacyjnego statut spółdzielni nie może bez ustawowego upoważnienia ograniczać w taki sposób praw członków wynikających z ustawy (w tym przypadku z art. 18 § 2 pkt 2 Prawa spółdzielczego.). Nie jest tu wystarczającą podstawą art. 5 § 1 pkt. 7 prawa spółdzielczego albowiem pozwana jest spółdzielnią mieszkaniową, której dotyczą normy szczególne. Przepis art. 8 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych określa wprawdzie, że prawa i obowiązki członków określają postanowienia statutu ale tylko w sprawach nieuregulowanych w ustawie. Tymczasem ograniczenia w zakresie biernego prawa uczestniczenia w organach spółdzielni jest regulowane ustawowo w art. 45§2 prawa spółdzielczego oraz art. 8⁽²⁾ ust. 2 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Jest to więc ustawowe określenie granic pozaczasowego zakazu kandydowania do rad nadzorczych spółdzielni mieszkaniowej. Ustawodawca uznawał, że zasady przejrzystości działania organów spółdzielni wymagają ustawowego zakazu łączenia stanowisk i ustawowego ograniczenia wybieralności do Rad Nadzorczych pracowników spółdzielni mieszkaniowych oraz członków zarządu lub kierowników bieżącej działalności gospodarczej spółdzielni. Uznawał także potrzebę ograniczenia kandydowania do Rad Nadzorczych wszystkich spółdzielni osób pozostających w związku małżeńskim albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej i w drugim stopniu linii bocznej z członkami zarządu lub kierownikami bieżącej działalności. Należy postawić pytanie dlaczego więc ustawodawca nie zamieścił w art. 8 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych analogicznego do art. 57 prawa spółdzielczego uregulowania w odniesieniu do osób bliskich pracowników. Domniemanie celowego działania ustawodawcy wskazuje, że interesy spółdzielców nie wymagają wprowadzenia dalszych ograniczeń kandydowania, które w sposób generalny wyłączałyby możliwość kandydowania do organów spółdzielni członków spółdzielni z uwagi na ich powiązania rodzinne. Za uznaniem, że w odniesieniu do spółdzielni mieszkaniowej istnieje w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych całościowe uregulowanie wybieralności do rad nadzorczych przemawia także treść art. 45§4 prawa spółdzielczego, który stanowi, że Kadencję Rady określa statut, z zastrzeżeniem art. 8⁽²⁾ ust. 4 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych. Ustawodawca więc określił, że statut spółdzielni mieszkaniowych może określać zasady czasowego sprawowania funkcji rady nadzorczej w sposób przy czym nie może wydłużyć kadencji ponad ograniczenie ustawowe. Wyraźnie więc określono granice regulacji statutowej. Jeżeli więc nie zawarł podobnego upoważnienia do dalszego rozszerzenia wyłączenia wybieralności do rad nadzorczych to należy przyjąć, że przepis art. 8 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych nie stanowi podstawy do trwałego ograniczenia praw immanentnie związanych ze stosunkiem członkostwa. Dążenie do transparentności działania organów spółdzielni nie może jednak stanowić źródła pobawienia prawa wybieralności do Rad Nadzorczych z uwagi na to, że są oni członkami rodzin pracowników. Powyższa ocena niezgodności z prawem dotyczy także kwestii zmiany (...). W tym przypadku zaskarżona uchwała ogranicza prawa wybieralności do rad członkowskich Zgodnie z (...) statutu pozwanej k-56 rady członkowskie działają na podstawie art. 35 §3 ustawy prawo spółdzielcze. Prawo udziału w radzie dotyczy więc członków. Zaskarżona

uchwała pozbawia członków tego prawa z uwagi na stosunki rodzinne. Zgodnie z postanowieniami statutu jest to ciało opiniodawcze i doradcze dla Rady Nadzorczej. Tym bardziej więc w przypadku organów nie mających żadnych kompetencji stanowczych nieuzasadnione jest ograniczanie biernych praw wyborczych członków spółdzielni tylko dlatego, że są w bliskim stosunku z pracownikami spółdzielni. Wobec powyższego Sąd Apelacyjny zmienił na podstawie art. 386§1k.p.c. zaskarżony pkt I wyroku i ustalił na podstawie art. 189k.p.c. w zw. z art. 42§2 i 9 prawa spółdzielczego, że uchwała nr(...)w części obejmującej zmianę treści (...) statutu pozwanej jest nieważna w zakresie w jakim dotyka ona członków spółdzielni.

SSA Anna Kowacz-Braun SSA Barbara Górczanowska SSA Sławomir Jamróg